

ПРИКАЗ КЊИГЕ

Tadić, M. (2021). *Analematски sunčani časovnici: nauka i zabava*. Beograd: Akademska misao. – 91 стр.: илустр.: 27 см. Текст штампан двостубачно. – Тираж 300. – Библиографија: стр. 87. – Резюме: Аналемматические солнечные часы: наука и развлечение; Resume: Analemmatic sundials: science and entertainment.

Гномон је најстарији и најједноставнији астрономски/научни инструмент па није неоснована тврдња да је први покушај одређивања доба дана помоћу гномона уједно био и први наговештај науке. А први гномон није био штап него сам човек који је стопама мерио дужину сопствене сенке. С развојем гномонике живи гномон је изгубио ту улогу, да би је вратио у новом веку као бацач сенке на аналематским сунчаним часовницима крупног размера који данас красе многе тргове, паркове и школска дворишта. Управо такви часовници тема су ове књиге структуриране у девет поглавља.

У првих шест поглавља објашњени су основни појмови из гномонике, математичке географије, математичке картографије и сферне астрономије, неопходни за разумевање конструкције аналематских сунчаних часовника; посебна пажња је посвећена објашњењу аналеме, као кључног појма који се провлачи кроз целу књигу. Читалац који има предзнање из гномонике може прескочити теоретски део и одмах прећи на VII и VIII поглавље у којима је детаљно, корак по корак, објашњен поступак градња аналематских сунчаних часовника на примерима часовника који постоје у Србији (Шабац, Београд, Нови Сад). У IX поглављу је размотрена употреба аналематског часовника као наставног средства на часовима ван школске учионице, на свим нивоима образовања, са сугестијама шта може наставник рећи својим ученицима окупљеним око аналематског часовника којег су заједнички направили у школском дворишту.

Основни текст је допуњен са четири помоћна текста под заједничким називом „Интермецо”. У Прилозима су као пример дате фотографије десетак аналематских часовника које су направили европски гномоници, као и табеле са конструкционим подацима израчунатим за највеће градове у Србији. Резимеи су дати на руском и енглеском језику, одговарајући су и информативни тако да и они који не знају српски језик уз помоћ илустрација могу разумети садржај књиге. Литература је коректно наведена у самом тексту и на крају рукописа; списак литаратуре говори да се књига не појављује одједном, него да је заснована на ранијим ауторовим радовима из области гномонике.

Књига је намењена онима који желе самостално да конструишу скале аналематских часовника, полазећи од једноставне логике да већ имају сенку којој, да би била сврсисходна, само треба подметнути одговарајућу скалу. Сви то могу лако урадити користећи програме са интернета: „унеси географску ширину, унеси географску дужину и часовну зону, унеси величину велике полуосе елипсе” и готово, зачас ће бити израчунати сви елементи и урађени сви нацрти које треба пренети на тло.

Они који прочитају ову књигу моћи ће то да ураде користећи формуле, геометријске начине старовековних гномониста или уз помоћ компјутерских програма, свеједно, с том разликом што ће знати како раде и програм и аналематски часовник. При томе треба да имају на уму ауторову напомену:

Када на подлози наслика скале, часовну и датумску, читалац ове књиге, новопечени гномонист, нека не мисли да је направио аналематски сунчани часовник. То може рећи тек када стане на одговарајуће поље датумске скале и баци сенку јер је аналематски часовник склоп кога чине скала са мериоцем који у спрези са сунцем ствара нематеријални део часовника, сенку-казаљку. Будући да функција живог гномона није ничије занимање нити задужење, мерилац се може окарактерисати као „спољни сарадник” или „аниматор” аналематског сунчаног часовника. Он неће моћи баш тачно одредити колико је сати али ће се зато лепо забавити: давне, 1930. године, професор Војислав В. Мишковић је савремену гномонику назвао научном забавом и у ту дефиницију се савршено уклапа аналематски часовник као часовник-забавник (Тодић, 2021, стр. 88).

Очито да је књига написана на основу искуства у конструкцији аналематских часовника па ће као таква бити користан приручник студентима географије, астрономије, архитектуре и примењене уметности, наставницима егзактних наука у основној и средњој школи, као и свим љубитељима гномонике.

Н. С.